

kati), šivati in obleko popravljati. Ker pa se dekleta ne morejo domá naučiti kaj takega, naj se učé v ljudski šoli, ktera mora biti vedno pravo učelišče za narod. Zavoljo tega bi bilo prav, da bi se v vsaki ljudski šoli, kjer koli je mogoče, dekleta podučevale v naj potrebnih ženskih delih, in sicer, da bi se učile: veziti, šivati in narediti vsako belo oblačilo in staro, ponošeno in stergano obleko popravljati in prenarejati. — Vpraša se: kdo bi pa vse to učil? Naj bolje je, če ta poduk preskerbuje učiteljeva žena, ali kaka njegova odrasčena hči, če jo ima; če pa ne, naj pa se za to dobi kaka druga sposobna in pametna oseba. Kar bi soseske za posebni dekliški poduk plačevale, bi gotovo dobro naložile. J.

Malikoslovje.

Spisal Fr. Metelko.

(Dalje.)

Samargla t. j. Zmrzla, osebenost ali osebedetje (Personification) zimske merzloté.

Samoženke, Samožanke (Amazonen).

Sani, Tasani ali **Dračice** (sen) kar **Vila**.

Santu — **Sitte**, **Suantevit** (njegov pop se je zval **Abaris** t. j. obvarič) t. j. **Sveti Vid**, **Sveta Sijatev**.

Saruisee t. j. **Zarovišče** (pokopališče) in **Dupna** **mogula** (votle gomile); tako se berejo spominki na **Pomerskem** in v **Braniboru** (**Brandenburg**), kjer so nekdanji **Sloveni** pokopani, in vsi njih mlajši v nemščini popolnoma vtopljeni. (H. str. 407.)

Sytivrat, Sytiarat, Satiourata (podoba solca in vode) namesti **Žitivrat** (življenja povernitev); **žitje** pomeni življenje in **vrat, vrat** - iti verniti.

Skrat, Škratelj v. **Gorinja**.

Schuaixbog t. j. **Zvezdbog**, je skorej kakor **Svetovid**.

Schwaitix se bere v pruso-litavskem malikoslovji, namesti **Svetic** (**Luciferus**).

Sevana slovanska **Diana**. Prebivala je v tamnih gojzdih. Nje podobo so device z venci kinčevale.

Siva, Shiva t. j. **Živa**. Prokosi („Chronicon Slavosarmaticum Prokosii“, Warschau, H. str. 125) tako piše: „Divinitati Zvyie fanum exstructum erat in monte ob ejusdem nomine Ziviec dicto, ubi primis diebus mensis Maji innumerus populus pie conveniens

precabatur ab ea (sc. divinitate), quae vitae auctor habebatur longum et prosperam valetudinem. Praecipue tamen ei litabatur ab eis, qui primum cantum cuculi audivissent, ominantes superstitione, tot annos se victuros, quoties vocem repetisset: Opinabantur enim supremum hunc universi moderatorem, transfigurari in cuculum ut ipsis annunciatet vitae tempora“.

Kakor se tukaj vidi, pomeni Siva boga moškega spóla, tedaj Živi, eden nar višjih bogov; ker pravi: Opinabantur enim hunc universi moderatorem itd.

Slava je po menjenji gosp. prof. Kollár-ja kar indiška ognja boginja Suaha. Učene bukve „Slava Bohyně“ je dal na dan, v katerih terdi, da je od tod ime našega naroda. Ali g. Šafarik („Slav. Alterthümer“ 2 B. str. 46) pravi, da te bukve sicer velike učenosti so bolj pesniškega duha, kakor globočega preiskovanja, in spriča po vsih preiskavah, de le Slovén in Slovan (kakor tudi dalje Slovenec in Slovak) je pravo lastno ime; vse druge kakoršnekoli našemu narodu od ptujcev ali poptujčancev pridjane imena so le pokveke ali popake.

Smertnica pri Lužičarjih, kar kuga.

Sobótka, se je imenovala nar večji slovesnost solncu v čast o solčni obrnitvi, ali kadar solnce nar više stopi v. Kupalnica.

Sotvar, bog zemeljnega ognja pa tudi bog govéd, zato so mu živino darovali.

Spori (σχορος). Tako so nekdaž Greki in Latinci Slovane imenovali; to je pa le, kakor g. Šafarik dokaže (Starož §. 7), popačena beseda Srb, Sorb.

Stado je ime zborov v čast Ladi in Lelu storjenih.

Stanica, Starica, Stavica (Standarte), kar pri nas stavnica. Saxo Gr. (str. 322) pravi: Inter signa et aquilas erat Stanitia magnitudine et colore insignis, cui tantum venerationis a populo Rugiano tributum est, quantum omnium pene deorum majestas obtinuit.

Sterrobog, kar Černobog.

Strava ¹⁾ ali Stipa se je imenovala na Litavskem vsakolétna mertvaška pojedina, pri kateri so si mislili, da jedo tudi duše umerših, in so jim jedi pod mizo metali.

¹⁾ Strava, trava pride od truti rediti, kakor slava od sluti, Sava od suti itd.

Stribog (Aevlus) bog zvezd in bliska.

Stuače (morebiti stojače) v Hercogovini gojzdni duhovi.

Studenec, jezero na otoku „Rügen“, ki so mu božjo čast skazovali.

Stir, Tir, kar Tur.

Suaha, kar Slava.

Svantevit, Suatouyt, kar Svetovit.

Sudice (Parcae) boginje, ki so duše ob smerti sodile in potlej drugim bogovom prepustile.

Svetogora v. Dévana.

Sur, indišk bog svetlobe, od tod gosp. Kollár ime Srb, Sorab itd. izpeljuje.

Svétic, Svetič, Svetlonos in **Svetluše**, ki svetlobo nosi (Luciferus).

Sveta zelona je bila slovesnost ob letni zelenjavi.

Svantovit, Sventovit¹⁾ v. **Zvantevith** je bil nektekim nar. višji bog. Naj krasnejši Svantovitev tempelj je bil v Arkoni, kjer je stala njegova štiriglavna podoba z obritimi lasmi in brado. V desnici je držal brončen rog, v levici pa v kovk podpertí log. Suknja mu seže do stégen. Stal je na goli zemlji, zraven njega pa ležé berzda, sedlo in meč z zlatim derzalom in z ozališano nožnico.

Obrita glava in brada pomenite, da ta Bog, akoravno ni bil drugemu podveržen, vendar ni bil popolnoma svoboden ali samosvoj.²⁾

Zmed praznikov, kateri so se vsako leto Svantovitu v čast obhajali, je žetvino praznovanje nar. bolj znano. Praznik je bil prosiven in zahvaliven, in se je vsako leto precej po žetvi ob lepem vremenu obhajal. Duhoven, ki je bogu darove opravljal, je poprej tempelj z metlo očistil. Svetišče so tako častili, da nobeden, tudi duhoven pri očiščevanju tempeljna se ni smel odahnuti. Kadarkoli se je hotel odahnuti, je skočil k vratom, da bi tega svetega kraja s svojim dihanjem ne oskrnil. Trume ljudi so pri darovanju tempelj obdajale. Klavni darovi se vpričó ljudstva zakoljejo. Med tem Svantovitu posvečeni duhoven „Grive“ imenovan, iz presvetišča božji rog prinese, ga ljudstvu pokaže in pogléda, ali je lanski med že vsušen, kar je pičlo

¹⁾ Valvazor ima (H. p. 378) Zvantevit in pravi, da so ga Slovenie imeli v toliki časti, da se še v okoljavi njegovega tempelja niso priderznili ne kleti, ne priségati, ne svojega sovražnika zgrabiti.

²⁾ Kaj njegove štiri glave itd. pomenijo, je povédano pod „Zvantevit“.

žetev pomenilo. Tada je duhoven ljudstvo opominjal, da naj si obilne pridelke skerbno prihranijo. Če je pa rog še polen najdel, jim je duhoven obilno žetev prerokoval, in ljudstvo se je veselilo obilnosti, katero jim dobrotljivi Bog za prihodnje leto obéta. Potém izlije duhoven z medom napolnjeni rog k nogam Svantovita, ga spet napolni in sam izpije. Dobro je pa tukaj razločiti med starim, skozi celo leto v tempeljnu shranjenim, in od Boga posvečenim medom, kateri mimelost poméni in se k božovim nogam izlije, in med novonapolnjenim, ki poméni prihodnost in gorke želje ljudstva, dá bi jih Bog obvaroval silne nevarnosti, lakota in težáv. Ta med se je Bogu posvetil; zato ga je tudi le duhoven izpiti smel, da bi druge ustnice posvečenega roga ne oskrunile. Rog je potem spet napolnil in Bogu v naročje podal, da bi méd za prihodnje leto ohranil. Potem silno velik jerbač (Honigkuchen) prineso, da bi se mož prav lahko za njim skríl. Duhoven zanj stopi in vpraša ljudstvo, ali kaj od njega vidi? Če se mu je vprašanje poterdilo, moli Boga, da bi se prihodnje leto ne vidil več izza jerbača, opomni ljudstvo k pobožnosti in zbor zapusti. Jerbač je pomenil vsakolétašnja žetev. Če je bila obilna, jej je tudi velikost jerbača primerjena bila; če je pa pri pičlem ostala, je prosil duhoven, da bi se prihodnje leto ne vidil več izza jerbača, t. j. da bi dobrotljivi Bog večí obilnost dodelil, in mu je tudi večí jerbač obljubil.

Ko je bila daritev dokončana, se je ljudstvo k jedi in pitju spravilo, in vsakemu se je v greh štelo, ko bi pri taki pojedini trézev ostal.

Sytivrat, Satiaurata pri Indjanih, t. j. Žitivrat, začetnik novega življenja.

Šetek, domovni duh, pri Rusih Déduška. (Dalje sledi.)

O starih kranjskih šolah še nekaj.

Kak starinsk spominek se mnogokrat memogredé zadene; če sem uni dan pisal, da ljubljanska šola je gotovo zelo stara, tudi da loška se smé med starje šteti, se to zdaj lahko s čerkami in številkami spriča, da si ravno besed je le malo. V listinah križanskega reda v Ljubljani se na dveh mestih med pričami nahajata tudi dva šolnika; namreč l. 1291. Jakob, šolnik (scholasticus) v Ljubljani, in še poprej l.

žetev pomenilo. Tada je duhoven ljudstvo opominjal, da naj si obilne pridelke skerbno prihranijo. Če je pa rog še polen najdel, jim je duhoven obilno žetev prerokoval, in ljudstvo se je veselilo obilnosti, katero jim dobrotljivi Bog za prihodnje leto obéta. Potém izlije duhoven z medom napolnjeni rog k nogam Svantovita, ga spet napolni in sam izpije. Dobro je pa tukaj razločiti med starim, skozi celo leto v tempeljnu shranjenim, in od Boga posvečenim medom, kateri mimelost poméni in se k božovim nogam izlije, in med novonapolnjenim, ki poméni prihodnost in gorke želje ljudstva, dá bi jih Bog obvaroval silne nevarnosti, lakota in težáv. Ta med se je Bogu posvetil; zato ga je tudi le duhoven izpiti smel, da bi druge ustnice posvečenega roga ne oskrunile. Rog je potem spet napolnil in Bogu v naročje podal, da bi méd za prihodnje leto ohranil. Potem silno velik jerbač (Honigkuchen) prineso, da bi se mož prav lahko za njim skrtil. Duhoven zanj stopi in vpraša ljudstvo, ali kaj od njega vidi? Če se mu je vprašanje poterdilo, moli Boga, da bi se prihodnje leto ne vidil več izza jerbača, opomni ljudstvo k pobožnosti in zbor zapusti. Jerbač je pomenil vsakolétašnja žetev. Če je bila obilna, jej je tudi velikost jerbača primerjena bila; če je pa pri pičlem ostala, je prosil duhoven, da bi se prihodnje leto ne vidil več izza jerbačca, t. j. da bi dobrotljivi Bog večí obilnost dodelil, in mu je tudi večí jerbač obljubil.

Ko je bila daritev dokončana, se je ljudstvo k jedi in pitju spravilo, in vsakemu se je v greh štelo, ko bi pri taki pojedini trézev ostal.

Sytivrat, Satiaurata pri Indjanih, t. j. Žitivrat, začetnik novega življenja.

Šetek, domovni duh, pri Rusih Déduška. (Dalje sledi.)

O starih kranjskih šolah še nekaj.

Kak starinsk spominek se mnogokrat memogredé zadene; če sem uni dan pisal, da ljubljanska šola je gotovo zelo stara, tudi da loška se smé med starje šteti, se to zdaj lahko s čerkami in številkami spriča, da si ravno besed je le malo. V listinah križanskega reda v Ljubljani se na dveh mestih med pričami nahajata tudi dva šolnika; namreč l. 1291. Jakob, šolnik (scholasticus) v Ljubljani, in še poprej l.

1271. Volflin, šolnik (scholasticus) iz Loke. Znano bi se komu zdeti, da to je celó kratko spričevanje; res, pa ni na tem, kako dolgo, ampak le, koliko je gotovo. V zgodovinskih rečeh mnogokrat le en žarek, kakor v temi blisek, mora pot razjazniti. — Rad bi bil tudi o kranjski, ali o kaki drugi šoli še kaj našel, pa pri dosedanjih pomočkih se to še ni dalo; naj iščejo tudi drugi kaj najti.

Hitwinger.

Šolska letina po Slovenskem.

V glavni šoli v Kranji so učili zraven gospoda vodja in enega gospoda kateheta štirje g. g. učitelji in ena g. učiteljica 108 ur na teden, in so imeli vkup 499 učencev in učenk. Razverstitev učencev in učenk je bila natisnjena po nemški, slovenske imena pa v slovenski pisavi. — V glavni deški šoli v Loki so zraven gospoda vodja podučevali še štirje g. g. učitelji 326 učencev, vkup 94 ur na teden. V glavni dekliški šoli pa je bilo zraven gospoda samostanskega spovednika in duhovnega pomočnika še 16 g. g. učenic, kateri so v vnanji in znotranji šoli podučevali 403 učenke, vkup 239 ur na teden. Razredba učencev in učenk v vnanji šoli je bila čisto po slovenski natisnjena. — V glavni šoli v Kamniku je podučevalo pet očetov frančiškanov in en duhovni pomočnik 214 učencev, vkup 93 ur na teden. Razverstitev učencev je bila natisnjena po nemški, slovenske imena pa v slovenski pisavi. — V glavni šoli v Teržiču so zraven gospoda vodja, gospoda fajmoštra in enega gospoda duhovnega pomočnika podučevali še trije g. g. učitelji 598 učencev in učenk, vkup 103 ure na teden. Razverstitev učencev in učenk je bila natisnjena po nemški, v kateri so bile slovenske imena pisane po slovenski. — V glavni šoli v Kočevskem mestu so zraven gospoda vodja podučevali še en duhovni pomočnik in štirje g. g. učitelji 526 učencev in učenk, vkup 96 ur na teden. Razverstitev učencev in učenk je natisnjena po nemški, vendar pa enakopravno v pisavi imen. — Glavna šola v Postojni je letos pervikrat izdala čisto slovensko „letno sporočilo“, v katerem je popisana zgodovina te šole, šolske naznanila, pregled posamnih nauk, število učencev in napredek šolske mladosti. Ta šola ima zraven gospoda vodja še štiri g. g. učitelje in eno g. učiteljico, ki so učili 444 učencev in učenk, vkup 101 uro na teden.